

Plaer placer: goig i col·lectivitat de les llengües

Mario Obrero

pintordeamapolas@hotmail.com

© de l'autor

Citació recomanada: OBRERO, Mario (2026). «Plaer placer: goig i col·lectivitat de les llengües». *Quaderns. Revista de Traducció*, 33, 323-330. <<https://doi.org/10.5565/rev/quaderns.238>>

Resum

La memòria de l'idioma desenvolupa una intel·ligència que disposa una cartografia dissident al discurs dominant. Un «plaer placer» constitueix la reivindicació des de la joia i la presència pública de les llengües minoritzades, i adreça en aquest cas l'especificat de l'Estat espanyol. Malgrat la seva suposada «neutralitat», el poder reflecteix les incongruències d'un monolingüisme eixamplat (monocord en tots els vessants possibles) que amaga prejudicis sota les xifres o la fetitxització. Extramurs de la construcció identitària més violenta, aquesta proposta lliga la consciència amb altres vincles afectius, de classe i poètics cap al fet lingüístic aliè.

Paraules clau: diversitat lingüística; etimologia; minorització lingüística; poesia

Abstract. “*Plaer placer*”. *Languages joy and collectivity*

Language memory develops an intelligence that provides a dissident cartography to the dominant discourse. A “plaer placer” is a vindication from the joy and the public presence of minority languages, and in this case addresses the specificity of the Spanish State. Despite its supposed “neutrality”, power reflects the inconsistencies of a widened monolingualism (monocord in all possible aspects) that hides prejudices under figures or fetishization. Outside of the most violent identity construction, this proposal links consciousness with other emotional, class and poetic links towards the foreign linguistic fact.

Keywords: linguistic diversity; etymology; linguistic minoritization; poetry

Bon dia a totes i tots:¹

És un plaer compartir amb vosaltres aquest inici de curs i alhora una responsabilitat. Si mirem aquest espai i aquest esdeveniment amb un mica de perspectiva, sorgeixen un munt d'excepcionalitats en el transcurs de la història que permeten dur a terme aquesta xerrada. Penseu, en primer lloc, quantes de les vostres, nostres, àvies, mares i pares s'han assegut en una aula com aquesta per atendre la inauguració d'un curs universitari. Penseu alhora quantes generacions no han tingut accés a una educació universitària pública i de qualitat que, malgrat les constants retallades i la voluntat de segons quins sectors polítics per fer abat del sistema públic d'ensenyament, esdevé cop rere cop un espai imprescindible d'oportunitats, d'aprenentatge i de debat a les nostres societats anomenades democràtiques. Una pràctica com la d'estudiar a la universitat pública ha estat per molts anys entesa com una dèria de revolucionaris i somniadors; així i tot, avui podem parlar (sense negar les necessàries crítiques) d'una realitat més que d'una utopia. El pedagog Antoni Benaiges, afusellat pels rebels falangistes l'estiu de 1936 i encara desaparegut en una de les 3.000 fosses encara no exhumades a l'Estat espanyol, va demanar als seus quaderns «empènyer el futur escola per escola». Avui empenyem amb consciència i determinació aquest alè que és per nosaltres dignitat, igualtat d'oportunitats, dret i, per descomptat, causa a defensar davant els més foscos projectes totalitaris que patim en l'actualitat. Pensem, llavors, que aquesta excepció de la història es produeix no només en termes diacrònics, sinó també sincrònics. Els més de 60.000 civils assassinats a causa de l'insuportable genocidi que el govern ultraconservador de Netanyahu comet des de fa massa temps a la Franja de Gaza ens fa ser conscients que la nostra situació és, també ara com ara, una excepció dins de la vida humana arreu del món. Aquest any avançareu i començareu uns estudis tan dignes com els de la traducció; aquells que consignen, com ja ha dit la traductora i pensadora Mireille Ganselle, «la convicció que cap paraula que parli del que és humà és intraduïble». I aquesta voluntat només podrà complir-se en un món que posi l'escolta al davant de l'odi, l'enteniment al davant de la destrucció. Com que la traducció és un acte inherent transversal i transformador, alhora que una mostra de civilitat davant la sordesa del poder, des d'aquí no podem més que condemnar el genocidi, la inacció còmplice dels nostres governs i institucions i demanar, perquè aquest món encara sigui traduïble, la fi d'aquest malson.

A hores d'ara, cal repensar on es troba la lògica al nostre temps. Sembla que el discurs dominant es mou sempre en termes de *raó*, *sentit* i *moderació*; així, ens recreen als estudiants d'humanitats els nostres estudis i interessos atenent als *neutres* paràmetres de la utilitat, l'eficiència o la mesura cabal i exacta amb la qual l'hegemonia ens demana fer *coses de profit*. Bé, reprenem les realitats que esmentàvem abans: genocidi, destrucció, assassinats, precarització dels serveis públics... Sembla que no n'hi ha cap, de raciocini, al dia a dia del poder i els seus amos. Els nostres estudis, la nostra professió, en resum, la nostra sensibilitat i el lloc que ocupem a la societat s'ha d'encarregar de des-fer aquesta associació

1. Aquesta conferència va ser pronunciada a l'acte inaugural del curs acadèmic 2025-2026 de la Facultat de Traducció i d'Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

mentidera entre *poder* i *racionalitat*, perquè el discurs dominant demostra des de fa segles la seva fantasiosa i ficcional narrativa basada en el privilegi, l'increment de poder o l'homogeneïtzació del que és comú.

I així arribem al tema que ens pertoca avui, les llengües minoritzades a l'Estat espanyol. Hem de recordar que més del 20 % del territori estatal conviu amb una legislació de cooficialitat lingüística, que el 30 % de la població té com a llengua pròpia el gallec, èuscar, aragonès, asturià, català o aranès en comptes del castellà i que, pel que fa a les publicacions, el 25 % del que s'edita a l'Estat s'escriu en alguna d'aquestes llengües. Malgrat ser una realitat inherent del territori i prou nombrosa en xifres i dades, molt aviat surten des del poder problemes, arguments i acudits tals com «per què serveix parlar una llengua diferent del castellà», «s'imposa el català a les escoles del País Valencià», «els nens gallecs no saben espanyol» i altres grans fal·làcies del debat al qual ens arracona el discurs dominant. No és estrany que l'elit poderosa s'acosti al monolingüisme; a banda dels atacs a la diversitat lingüística que arremet Espanya des de la seva fundació com a unitat administrativa, el poder sempre té una certa por de les paraules. Fins i tot a aquelles que privilegia, perquè per molt castellà que parlessin García Lorca i Miguel Hernández van ser afusellats, Concha Méndez exiliada fins a la seva mort a Mèxic o, en els nostres dies i en perfecte castellà, el raper lleidatà Pablo Hasél va haver d'enfrontar-se a una multa de gairebé 11.000 euros per «injúries a la Corona»; això vol dir expressar opinions com «el ladrón del Borbón no debe dar crédito a la impunidad que tiene para burlarse de nosotr@s». Joan Carles I fa més de cinc anys que viu en un estat totalitari com els Emirats Àrabs costejant-se festes amb els nostres diners per tal de no tornar a Espanya, on se l'obliga a declarar per les seves presumptes trames de corrupció i finançament il·lícit. Veieu, de nou, l'escletxa entre poder i raó? Cadascú que pensi com resulta d'injuriós aquest comentari davant els fets. Bé, la por que el poder té a una llengua —i amb més d'una, ja tremola— es deu a una voluntat acaparadora de les eines de discurs, que són alhora les eines de pensament i imaginació d'una societat. Pobresa de llenguatge vol dir pobresa de pensament; qui preferiria tenir només una *libertad*, si també podem tenir una *llibertat*, *unha liberdade*, una *llibertá*, *jaretasun bat*? Quan es tracta d'economia, el capitalisme sempre busca l'increment: de beneficis, de plusvàlues... Per què no funciona aquesta dèria de l'augment pel que fa als idiomes minoritzats d'un Estat? Potser perquè el poder no vol reconèixer, com escriu la filòsofa Fina Birulés, que «la possibilitat d'una vida compartida no és idèntica a una ciutadania homogenèia».

Defensar el plurilingüisme consisteix a defensar allò que som. Més que tenir-ne, de llengües, en som, de llengua; els idiomes —tots els que travessen la nostra vida— ens modifiquen la manera, d'escoltar, pensar i adreçar-nos al món, ens conformen fins a un punt tan important com l'origen, el gènere o la classe. Però és clar, més d'una haurà seguit fins aquí amb un cert rerefons de dubte i misteri pel meu accent. Amb errades, vocals no prou obertes, pronoms que ballen... D'on és aquest noi? Soc madrileny, més concretament, de Getafe, un poble a la perifèria industrial. Els meus pares són de Madrid, els avis andalusos i les àvies manegues. I, és clar, vaig aprendre i estudiar —encara em trobo en el procés,

com suposo que passaré molts i molts anys— el català. Ai, errada!, podria pensar algú: a tu el català no et constitueix perquè no ve de bressol. Per sort, ningú ho sap millor que vosaltres, traductores i traductors de l'avenir: un idioma no és un títol nobiliari ni un privilegi de sang, i a més la situació aliena és precisament la que ens pot fer estimar, aprendre i desitjar els idiomes. Com diu la poeta gallega Nieves Neira Muñoz, «o que non é propio amamos». De vegades, l'absència o el buit que ens conforma és tan constitutiu com allò que s'afegeix a la nostra identitat. A casa, hem parlat castellà des de l'avantpassada més llunyana que podem rastrejar. Segles vivint, patint i pensant amb les mateixes limitades paraules. Per què no necessitaria algú com jo acostar-se a l'alteritat d'altres llengües que no han estat a l'abast de la meua estirp? Per què no necessitaria, aquell que viu extramurs de la capital, amb uns serveis públics depravats, parlar amb els termes de qui ha tingut històricament la seva llengua privada per un mateix privilegi d'imposició i d'oblit cap a una majoria? Totes les minories, alhora, són majoritàries, i tampoc és tanta la diferència entre reclamar una sanitat de qualitat a la meua Comunitat de Madrid o manifestar-se contra la polèmica decisió del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya pel que fa a l'ensenyament en català des d'aquests carrers. Al cap i a la fi, a totes ens travessa una mateixa falta; bé de dret a l'atenció sanitària, bé de drets lingüístics. La qüestió no és gens difícil: si ens fixem en l'etimologia ens adonem que

«Idioma» viene del griego ἴδιος, que significa 'propio, personal'. Cuando esa personalidad se pasa de especial, la misma raíz nos regala la palabra «idiota». Entre «idioma» e «idiota» la cuestión está clara. Antes que la estupidez del odio sin argumentos, compartir y escuchar palabras, deshacer el falso derecho universal a la cerrazón y la idiotez. (2025: 25)

Escriu la poeta gallega Alba Cid: «pequena occidental, confías na historia das palabras porque nunca puidiches confiar na dos homes». Davant de la història d'ells (els homes, el seu positivisme inesgotable, les seves victòries) la humil memòria d'elles (les paraules, el seu pressentiment, les seves arestes esborrades o reprimides) ens demostra i ens aprèn a exercir la nostra vida amb la consciència absoluta d'allò que diem, i de tot el que som capaços de transmetre; per tant, desitjar, estimar i transformar. Fixeu-vos, per exemple, en la paraula *cavall*. Si fem una passejada per les llengües romàniques trobarem *cavalo*, *caballo*, *cheval*, *caval*, *cjaval*, *cuaddu*, *cal*... Des de l'asturià al romanès, tots els idiomes opten pel malnom llatí *caballus* en comptes del culte, privilegiat i imponent *equus* dels textos. I per què, aquest canvi? Bé, per molt que *equus* fos la paraula escollida per les elits culturals i econòmiques —aquelles que arribaven als llocs cavalcant—, els que curaven l'animal, li donaven menjar, el netejaven, deien *caballus*. La llengua, com la terra, acaba sent de qui la treballa. És així, doncs, com la memòria de les paraules ens acosta a la gran lluita per anomenar, això vol dir, fer existir, això és, generar una consciència i la seva indivisible dignitat.

Fem una bornada per les llengües de l'Estat. L'èuscar, aquell que comparteix amb nosaltres ganivetes, crispetes i perills pels ponts occitans que connectaven

Euskal Herria i Catalunya, ens demostra com la comunitat es pot expressar i entendre des de la diferència. *Nosaltres*, aquest pronom de vegades tan monolític, es diu en la llengua estàndard *gara*. Tot i això, a Gipuzkoa diríem *gera*, a Iparralde *gare* o *gira*; les maneres de ser un *nosaltres* són tan heterogènies com efectives: es pot constituir com a comunitat tot allò que és divers. Pensem, encara més enllà, en els noms de la llengua: a la vila d'Abaurregaina *uskara*, a Aldude *eskua-ra*, a Larraine *üzka*, a Arbizu *auskera*, a Asteasu *euskea*, a Eibar *euskeria*... Així —bé ho sabeu els que parlen ebrenc, valencià, fragatí, alguerès, mallorquí o apitxat— un idioma amb molts noms no és pas causa de conflicte i polítics fonamentalistes que volen traduir —com va demanar el Partit Popular al Congrés dels Diputats— a Vicent Andrés Estellés al català, sinó riquesa de llengua i confiança en les paraules i les seves pronúncies que omplim la boca i el món de possibilitats.

Anem ara al gallec, aquesta llengua on no fem abraçades —reclusió de l'estima envolta entre braços— sinó que fem *apertas*: canvi de gènere que esdevé en una paraula que no constreny, sinó que proposa el gest d'amor com una obertura. Qui, podent estimar amb *apertas* voldria recloure amb *abraçades*? També ens demostra l'idioma que la *ecoloxía*, a banda de defensar el paisatge i la natura, es pot concebre com la cura i defensa de tot allò que es troba al *colo*, és a dir, la falda. Si protegim els tresors naturals, si ens estimem les denominacions d'origen quan es tracta del menjar i el beure, si valorem aquell tret local dels territoris, per què no fem el mateix amb les seves llengües? No seran, com el fuet d'Olot, els pebrots de Padrón o el torró de Xixona més precises i bones com més arrelades estiguin a aquest pedaç de món? Com diu María do Cebreiro, «non hai ataque contra os outros que non sexa un ataque a nós mesmos»; llavors, qualsevol forma de relacionar-se a través de la violència, el rebuig o l'odi farà créixer aquest marc de contactes en comptes d'abraçar sense limitacions una diversitat que sap de la boca al cervell.

L'asturià, llengua encara no reconeguda com a oficial malgrat els constants esforços de la societat civil des dels últims anys de la dictadura, afegeix un bri de memòria al vostre verb *mancar*. En asturià, en comptes de 'faltar' aquesta paraula vol dir 'danyar', 'fer mal'. Llavors, la traça es perfila clara: allò que ens manca ens fa mal. La llengua que no hem après, la normalització de què no hem gaudit, el dialecte i la parla que hem neutralitzat, la possibilitat d'alteritat que no ens va ser donada a casa nostra, l'autoestima ferida, totes aquestes carències —torna a treballar l'etimologia— generen absència, sí, però també *carinyo*,² sentiment d'afecte i responsabilitat civil per restituir el mal per la presència. Com a traductores i traductors, sempre fareu servir la doble possibilitat del verb asturià *prestar*, que des del català sona a transacció sense rèdit i que a Astúries implica gust, plaer. Un idioma minoritzat mai representa una llavor de violència; d'això se n'encarreguen els exèrcits i les seves llengües poderoses. Aleshores, el tipus d'acció que prestem a la resta quan traduïm o parlem és necessàriament un gest basat en el goig i la joia, una manera no bel·licista en temps de genocidi d'adreçar-se a la realitat.

2. Fem servir aquesta paraula per la relació etimològica entre *carència* i *carinyo*, dos mots provinents del verb llatí *carere*.

L'aranès continua el camí. Aquest dialecte occità és part —viva i protegida, a diferència d'altres territoris— de l'anomenada llengua d'òc. Aquesta denominació de l'occità no deixa cap dubte; la partícula afirmativa es fica en l'arrel de l'idioma. Davant una llengua del «sí», paraules que no es resignen a la negativitat instaurada, al trencament de la possibilitat, qui hi pot estar en contra? Si volem situacions diferents que també porten el seu si, què millor que una llengua oberta a l'esperança des de la seva denominació per dur-les a terme?

Arriba, malgrat els esforços seculars per fer-la desaparèixer i la política mortuòria del seu actual govern, l'aragonès, que mantenen i celebren més de 50.000 persones a l'Aragó. En aquesta llengua escriu la poeta Lucía López Marco: «no xublides / que yes o resultau d'una ecuación feita / de cheneracions d'amor». Efectivament, som el resultat d'amors creuats en la història, com també de violències i imposicions. La possibilitat de memòria, però, queda travessada sense remei per la classe. Pensem, per exemple, en una coetània que, com jo és madril·lenya i de tant en tant, com jo, catalanoparlant: Leonor de Borbó i Ortiz. Si la nostra companya de generació volgués furgar per la seva sang obtindria sense problemes bons resultats de la recerca: la papada de Ferran VII, la fotografia del seu rebesavi Alfons XIII al costat de Mussolini, els seus avis de dol a l'enterrament del dictador Franco... Tot romandria en l'arxiu, els museus, les certeses visuals i escrites dels vencedors. Nosaltres, però, ho tindríem una mica més complicat. Sabeu el nom de les vostres rebesàvies? I de les seves mares, i de les seves àvies? D'on eren, què feien, quines petjades van deixar en els vostres gestos? En efecte, la memòria també és una qüestió de classe, però podem escollir llavors des de la nostra stirp anònima la necessària crida en aragonès a «l'ecuación feita / de cheneracions d'amor».

I, és clar, tard o d'hora havíem d'arribar al català. Per què un noi de Getafe parla català? Quina estranyesa és aquesta? En primer lloc, no n'hi ha cap, d'estranyesa, ni tampoc de miracle. Sabem que la meitat dels parlants de català no som natus, que la situació de la llengua els últims anys hauria estat encara més greu si no fos per l'adaptació i la militància de molts migrats que van/vam arribar a aquest país amb els llavis disposats a la pronúncia. Podria afegir, a més, que el poble al costat de Getafe es diu Parla; aleshores *parlar* hauria de ser la cosa més casolana que pot fer qualsevol getafenc. Així i tot, i ja són prou les explicacions (penseu quants arguments heu de treure de la butxaca per «justificar» el vostre interès o els vostres coneixements d'anglès o de francès) som animals amb tendències a l'origen, l'arrel. Per això, vaig tractar d'explicar els meus inicis amb el català:

Empecé a interesarme por el català a raíz del referéndum del 1 de octubre. Mi familia y yo hemos veraneado siempre cerca de Dénia, cumpliendo con esa madrilena tradición de toma y conquista de la costa valenciana durante julio y agosto. Desde pequeño, miraba con fascinación el cartel de **Platja de les Deveses**³ y apro-

3. El llibre original proposa una normativa ortogràfica contrària a les normes convencionals. Per tal de posar en primer lloc les llengües de les quals parla, es fa servir la negreta en comptes de les cursives per contravenir l'ortografia més habitual.

vechaba para decir con parsimonia la dirección del diminuto piso que allí tienen mis abuelos. **Camí del Bassot** sonaba diferente, y toda diferencia en la infancia es acogida como algo fascinante. Sin embargo, fue la represión ejercida contra la ciudadanía que acudió a las urnas en 2017 lo que me llevó a interesarme por la lengua. Recuerdo cómo en muchas ciudades de España se gritó insistentemente «¡a por ellos!». Cuando televisión, prensa y calles berreaban esa consigna yo me preguntaba: ¿quiénes son ellos? Así, comencé un recorrido que me hizo pasar por amigas, amores, historias y admirables espacios de resistencia. La poeta Marta Pessarrodona escribe en un poema: **Sabia que calia cercar-vos / (furgar per edicions no gens assequibles) / llegir-vos, fidel i atenta, a vosaltres, / precedents de la nostra mala vida**. Pessarrodona dedica este poema a escritoras como Maria Antonia Salvà, Aurora Bertrana, Caterina Albert o Clementina Arderiu. Ejemplos herejes de la libertad y el uso de la escritura como habitación propia. En mi caso, encontrar esta lengua, errar gozosamente en ella, traducir el rechazo en acercamiento y poder tener **ocells** en la boca será siempre una gestación de la mala vida. Aquella por la que tantas personas pelean, esa a la que con fuerza aspiramos. (2025: 75)

Vuit anys després d'aquesta repressió cap al poble de Catalunya i la democràcia, també la que jo defenso des d'Espanya, una democràcia diguem-ne democràtica, la seva violència va esdevenir en la meva coneixença i apropament a un poble com el vostre, a gent com vosaltres. I qui no preferiria, qui no procura en comptes de l'odi l'aprenentatge, la tendresa, el descobriment? La vostra tasca, traductores i traductors, és la de desenvolupar un plaer plaer. Goig de les paraules que surten a la plaça, pertanyen a la comunitat, ens demostren que la llunyania és també una forma de reconèixer i estimar-se els altres. Com escrivia Maria-Mercè Marçal, «és perquè et sé germana que puc dir-te estrangera, és perquè et sé estrangera que puc dir-te germana». El fet plurilingüístic sempre és contrari a una visió sintètica del món. Contrari llavors a la dèria totalitarista de qualsevol extrema dreta —amb barretina o tricorni, tant fa— que pensa el territori des d'una unitat excloent. I, tampoc és gens difícil d'entendre, aquesta pluralitat només existirà si els termes de dignitat, respecte i possibilitats de la llengua minoritzada, la prohibida tant de temps, la censurada, es posen al davant de les polítiques públiques i es celebra a la plaça dels plaers verbals.

Aquest curs, amigues i amics, calareu foc un altre cop al misto immortal de la comprensió entre éssers, de l'enteniment, de l'acostament a l'alteritat. Més que mai són bàsics aquests moviments, més que mai requerim vincles i lligams contra la tempesta neoliberal i individualista que arrasa arran del nostre temps. Per això, perquè sabem com deia Emília Sureda que «té cada cor qui batega / llarga història que contar» no deixeu d'emprestar dileccions, fer obertures tendres de l'horitzó, defensar allò que ens estimem a través de la paraula que festeja i no de l'arma que imposa. Aproveiteu, amigues i amics, els vostres desitjos, malgrat la precarietat, malgrat les retallades, malgrat allò que ja coneixem i que cada dia ens ofega. Aproveiteu-los, amigues i amics, perquè teniu una ocasió única de gaudir i guarir el gran somni per tantes i tantes boques enunciat. Certament,

el deseo que nos mueve en català es el **desig**. No es baladí esa evolución de la palabra latina. A diferencia del castellano, el deseo que se habla en Calp o Alaior contiene la palabra *sí*, que es a la vez afirmación y germen de frases condicionales, oraciones que expresan la posibilidad o el resquicio de lo que se anhela. La escritora Mercè Ibarz dice que **la imaginació és diferent de la contemplació i pot precedir o ser conseqüència de l'acció**. Cuando acompaña la imaginación, el deseo es un *sí* profundo, una decidida acción contra lo cómodo, neutro o normativo. El català, como todas las lenguas propias del Estado a excepción del castellano, nombra con bisturí una variante del deseo: el sueño. Mis antepasadas y yo nunca hemos diferenciado un «sueño» onírico del «sueño» como sinónimo de cansancio, no al menos en su forma léxica. Compleja carencia la que reúne bajo una misma palabra el deseo y lo extenuado. El asturiano divide **suañu** de **sueñu**, el galego **soño** de **sono**, el euskera **loa** de **ametsa**, el català **somni** de **son**. Así, Ibarz vuelve a darnos una arruga lingüística imposible en castellano: **qui diu que només a través de la son pots fer realitat els somnis?** Amar las lenguas significa conocer su deseo irregular, la pronunciación completa del amor, la radical oposición entre soñar y estar cansado, el siempre frágil estado de quien anhela, busca y palpa la otredad. (2025: 93-94)

Barcelona, setembre 2025

Referències bibliogràfiques

- CID, Alba (2019). *Atlas*. Vigo: Galaxia.
- DO CEBREIRO, María (2015). *O deserto*. La Corunya: Apiario.
- GANSEL, Mireille (2021). *Traduir com transhumar*. D. Udina, trad. Palma: Lleonard Muntaner.
- IBARZ, Mercè (1994). *La terra retirada*. Barcelona: Quaderns Crema.
- LÓPEZ MARCO, Lucía (2022). *Cuan plegue o colapso*. Saragossa: Gara d'Edicions.
- MARÇAL, Maria Mercè (2015). *Llengua abolida. Poesía completa 1973-1998*. Barcelona: 62.
- MARTÍN, Aníbal (2023). *Yo hablo, ellas cantorin*. Madrid: Editorial Pie de Página.
- NEIRA ROCA, Nieves (2022). *Neve de agosto*. Santiago de Compostela: Chan da Pólvora.
- OBROERO, Mario (2025). *Con e de curcuspín: cartas a las lenguas*. Barcelona: Anagrama.
- PEREJAUME (2015). *Paraules locals*. Sant Celoni: Tushita Edicions.